

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO

7/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta "Sisämarkkinastrategia — Vuosien 2003—2006 painopisteet"

Valtioneuvoston selvitys komission lainsäädäntö- ja työohjelmasta vuodeksi 2004

Valtioneuvoston selvitys Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista vuonna 2004

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 28 päivänä toukokuuta 2003 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta "Sisämarkkinastrategia — Vuosien 2003—2006 painopisteet" (E 18/2003 vp), 3 päivänä joulukuuta 2003 valtioneuvoston selvityksen komission lainsäädäntö- ja työohjelmasta vuodeksi 2004 (E 88/2003 vp) ja 6 päivänä helmikuuta 2004 valtioneuvoston selvityksen Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista vuonna 2004 (E 111/2003 vp) talousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- Euroopan komission jäsen Erkki Liikanen
- kaupallinen neuvos Antti Riivari, kauppa- ja teollisuusministeriö
- finanssineuvos Tapio Mutikainen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Katri Kummoinen, oikeusministeriö

- ylijohtaja Tarmo Pukkila, osastopäällikkö Kari Välimäki ja hallitussihteeri Mervi Kattelus, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Taina Nikula, ympäristöministeriö
- apulaisjohtaja Seppo Reimavuo, Kilpailuvirasto
- ylijohtaja, kuluttaja-asiamies Marita Wilska, Kuluttajavirasto
- kansainvälisten asiain päällikkö Markus Penttinen, Akava ry
- johtaja Markku Koponen, elinkeinopoliittinen asiamies Maritta Iso-Aho ja elinkeinopoliittinen asiamies Anna-Kaisa Auvinen, Palvelutyönantajat ry
- apulaisjohtaja Matti Viialainen ja eurooppasihteeri Markku Jääskeläinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- teollisuuspoliittinen asiamies Veijo Turunen, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- pääekonomisti Matti Koivisto, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- johtaja Pentti Mäkinen, Keskuskauppakamari
- johtaja Antti Neimala, Suomen Yrittäjät.

Viitetiedot

Valiokunta päätti yhdistää asioiden E 18/2003 vp, E 88/2003 vp ja E 111/2003 vp käsittelyt.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Sisämarkkinastrategia

Sisämarkkinastrategia on yksi EU:n talouspolitiikan keskeisistä koordinaatiovälineistä yhdessä talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen ja työllisyyttä koskevien suuntaviivojen kanssa. Nyt kaikki kolme koordinaatiovälinettä on suunniteltu kolmen vuoden ajanjaksoa silmällä pitäen. Tämän tarkoituksena on tuoda talouspolitiikkaan tehokkuutta ja johdonmukaisuutta.

Valtioneuvoston mukaan sisämarkkinoiden toiminnan tehostaminen nähdään erityisen tärkeänä juuri nyt kolmesta syystä. Ensinnäkin on toimittava määrätietoisesti, jos Lissabonin strategian tavoite eli tulla maailman kilpailukykyisimmäksi ja dynaamisimmaksi taloudeksi vuoteen 2010 mennessä halutaan yleensä saavuttaa. Toiseksi, laajentuminen tuo mahdollisuuksia sekä nykyisille että uusille jäsenvaltioille. Niiden hyödyntämiseksi sisämarkkinoiden perustaa on vahvistettava ja niiden toimintaa tehostettava. Kolmanneksi talouskasvun ja työpaikkojen syntymisen hidastuminen tekee yhä tärkeämmäksi jatkaa rakennemuutoksia talouden kasvukykyyn lisäämiseksi. Sisämarkkinoiden toiminnan tehostaminen on välttämätöntä Euroopan aseman parantamiseksi yhä kiristyvässä kilpailussa.

Komission lainsäädäntö- ja työohjelma

Komissio asetti vuoden 2004 toimintastrategiasaan keskeisiksi painopisteiksi kymmenen uuden jäsenvaltion liittymisen, vakauden sekä kestävän kasvun. Suomi tukee komission tavoitetta kymmenen uuden jäsenvaltion liittymisprosessin saattamisesta menestyksekkäästi päätökseen.

Komission toisena keskeisenä tavoitteena on myös nopeuttaa edistymistä Lissabonissa sovittussa strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

Suomen EU-politiikan keskeiset tavoitteet

Valtioneuvoston EU-ministerivaliokunnan 30.1.2004 hyväksymä asiakirja Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista vuonna 2004 kattaa eräitä talousvaliokunnan toimialaan liittyviä kysymyksiä. Näitä ovat uusien jäsenmaiden integroiminen unionin toimintaan, talouspolitiikan uskottavuuden parantaminen, Lissabonin prosessin edistäminen sekä erityiskysymyksenä kemikaalilainsäädännön valmistelun eteneminen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunta on käsitellyt komission lainsäädäntö- ja työohjelmaa sekä Suomen EU-politiikan tavoitteita laajasti erityisesti sisämarkkinastrategian ja EU:n kilpailukykyyn näkökulmasta. Tässä lausunnossa keskitytään erityisesti sisämarkkinalainsäädännön kysymyksiin. Investointi- ja rahoituskysymyksiä on käsitelty valio-

kunnan lausunnossa TaVL 6/2004 vp, joka koski Lissabonin strategiaa, EU:n tulevia rahoituskehyksiä ja EU:n koheesiopolitiikkaa.

EU:n tulevassa kehityksessä taloudellisen toiminnan alalla oleellista on yleinen taloudellinen kehitys, julkisen talouden kestävyys ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitusperustan turvaaminen erityisesti väestön ikääntymisen haaste huon-

mioon ottaen. Talouden ja tuottavuuden kasvu on ensiarvoisen tärkeää. Tämän vuoksi on varmistettava Euroopan kilpailukyyn ja tuottavuuden kehittyminen erityisesti suhteessa Yhdysvaltoihin ja Aasian maihin kestävä kehityksen periaatteita kunnioittaen. Monilla aloilla tuottavuuden kasvu on entisestään kääntynyt Yhdysvaltojen eduksi. Kestävän kehityksen kolmen osa-alueen eli taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävä kehityksen tasapainoinen yhteensovittaminen on kilpailukyyn turvaamisen edellytys.

Valiokunta toteaa, että EU:lla on kolme keskeistä haastetta sen tulevassa toiminnassa ja erityisesti sisämarkkinoiden kehittämisessä Lissabonin strategian tavoitteiden mukaisesti. Kyvyttömyys vastata näihin haasteisiin johtaa Lissabonin strategian kilpailukykytavoitteiden karkaamiseen yhä kauemmaksi. Ensimmäinen liittyy unionin laajentumiseen ja uusien jäsenmaiden integrointiin unionin lainsäädäntöön, sen noudattamiseen ja erityisesti sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan. Toinen liittyy siihen, että myöskään nykyiset jäsenvaltiot eivät ole panneet täytäntöön yhteisiä päätöksiä ja sitoumuksia sisämarkkinalainsäädännön kehittämiseksi. Kolmas haaste liittyy uusiin lainsäädäntöhankkeisiin, jotka osoittautuvat vaikeiksi joko niihin liittyvien kilpailukykyä mahdollisesti vaarantavien kumulatiivisten vaikutusten taikka ehdotuksiin liittyvien sisällöllisten ongelmien vuoksi.

Valiokunta on aikaisemmassa yhteydessä (TaVL 6/2004 vp) todennut, että laajentuminen antaa unionille merkittävän mahdollisuuden kasvuun. Samalla saman asian kääntöpuolena todettiin, että laajentumisen tapahtuessa EU-25:n keskeiset taloudelliset tunnusluvut, kansantuote henkeä kohden, tuottavuuden kasvu ja työllisyys, kääntyvät huomattavan haasteellisiksi verrattuna nykyisen EU-15:n lukuihin. Myös yhteisö-lainsäädännön täytäntöönpano, soveltaminen ja soveltamisen valvonta ovat laajentumisen tapahtuessa vielä jonkinasteista huolta herättäviä kysymyksiä. Unionilla on edessään useiden vuosien ajanjakso, jonka suurin haaste on laajentuneen unionin oikeudellisten, hallinnollisten ja

taloudellisten rakenteiden vahvistaminen siten, että laajentumisen tuomat kasvumahdollisuudet voidaan hyödyntää tavalla, joka ei vääristä sisämarkkinoita ja kilpailua. Tämä rakenteiden vahvistamisen vaihe johtanee siihen, että uuden unionilainsäädännön luomisessa on syytä edetä harkiten ja varovaisesti. Mahdollista yhteisö-lainsäädännön todellisen täytäntöönpanoasteen eroa ei pidä kasvattaa lisää, jos markkinahäiriöiltä halutaan välttyä. On keskityttävä kiireellisimpiin ja tärkeimpiin uusiin hankkeisiin.

Polttava ongelma sisämarkkinastrategiassa on myös se, että edes vanhat jäsenmaat eivät täytäntöönpane yhteisesti sovittua lainsäädäntöä. Tamikuussa julkaistun komission seurantaraportin mukaan EU:n talouden keskeiset moottorit, Saksa ja Ranska, ovat pahimmin jäljessä yhteisö-lainsäädännön kansallisessa täytäntöönpanossa. Jo aikaisemmin on monessa yhteydessä todettu, että EU:n ongelma onkin jo sovittujen päätösten täytäntöönpano, ei uusien prosessien käynnistäminen tai uusien tavoitteiden asettaminen. Komission ja jäsenmaiden onkin tulevien vuosien toiminnassaan panostettava voimakkaasti jo sovitun lainsäädännön täytäntöönpanoon ja sen valvontaan. Tämä liittyy läheisesti edellä laajentumisen yhteydessä mainittuun tarpeeseen vahvistaa unionin oikeudellisia, taloudellisia ja hallinnollisia rakenteita. Komission tulisikin käyttää omia valtuuksiaan täysimääräisesti täytäntöönpanoviiveiden vähentämiseksi.

Unionin uusissa lainsäädäntöhankkeissa kilpailukykykynäkökulman tulisi olla jatkuvasti läsnä. Erityisesti ympäristöalalla uuden tai käsitelyssä olevan yhteisö-lainsäädännön määrä on varsin suuri. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty painavia puheenvuoroja siitä, että kestävä kehityksen eri osa-alueet eivät ole tasapainossa siten, että unionialueen kilpailukyky voisi säilyä. Valiokunta yhtyy tähän huoleen muistuttaen samalla, että kestävä kehityksen edistämisen on katsottu toimivan myös EU:n kasvun ja kilpailukyyn veturina. Konkreettisenä esimerkkinä tästä on mainittu ympäristöteknologian kehittäminen ja vienti.

Komission toimintaohjelmassa korostetaankin valiokunnan käsityksen mukaan aivan oi-

kein uuden lainsäädännön vaikutusten arviointia. Valiokunta korostaa sitä, että unionin ei tule asettaa itselleen uusia kilpailukykyrajoitteita. Yksi keskeinen lainsäädäntöhanke tästä näkökulmasta on ehdotus uudeksi kemikaaliasetukseksi (REACH). Ehdotuksen käsittely on valiokunnassa kesken, ja yksityiskohtaiset kannanotot muodostetaan myöhemmin.

Monet tärkeät komission esittämät uudet lainsäädäntöhankkeet ovat myös sisältönsä puolesta hyvin haastavia. Uudesta ehdotetusta sisämarkkinalainsäädännöstä ehkä keskeisin on palveluiden sisämarkkinoita koskeva direktiivi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on korostettu palveluiden sisämarkkinoiden toteuttamisen merkitystä mahdollisuutena kasvun ja työllisyyden parantamiseen. Suomalaisilla yrityksillä on palveluissa suurta vientipotentiaalia ja palveluiden vapaalla liikkuvuudella on runsaasti esteitä EU:n suurissa jäsenmaissa, joihin vientiä suuntautuu. Palveludirektiiviehdotukseen sisältyy kuitenkin monia hyvin pitkälle meneviä palveluita koskevia jäsenvaltioiden sääntely- ja valvontamahdollisuuksien rajoituksia, joita on tarkkaan harkittava erityisesti rajan yli tarjottavien palveluiden osalta. Tämänkin asian käsittely on valiokunnassa vielä kesken, joten yksityiskoh-

taiseen kannanmuodostukseen ei tässä yhteydessä ole syytä mennä.

Muita tärkeitä uusia tai EU:n toimielimissä käsittelyssä olevia lainsäädäntöhankkeita on esitetty energia-alalla, rahoitus- ja vakuutuspalvelusektorilla, yhtiöoikeuden alalla, teollis- ja tekijänoikeuksissa sekä kuluttajansuojassa. Täytäntöönpanoa odottavia, jo päätettyjä lainsäädäntöhankkeita ovat sähkön ja kaasun sisämarkkinoiden toteuttaminen sekä julkisia hankintoja ja kilpailusääntöjä koskevan yhteisölainsäädännön täytäntöönpano. Suomen kannalta sisämarkkinoita edistetään parhaiten selkeillä, tarkoin rajatuilla ja ennustettavilla pelisäännöillä sekä yrittäjien ja kuluttajien tehokkaan oikeussuojan toteuttamisella. Myös veroesteiden poistaminen sisämarkkinoilta on koettu Suomen kannalta keskeiseksi tavoitteeksi. Suomen kaltaisen viennistä riippuvaisen avoimen talouden etu on nimenomaan sisämarkkinoiden yleisessä esteettömässä toimivuudessa.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että valtioneuvosto ja suuri valiokunta ottavat huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 31 päivänä maaliskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Jari Leppä /kesk
jäs. Arto Bryggare /sd
Merikukka Forsius /vihr
Klaus Hellberg /sd
Esko Kiviranta /kesk
Martti Korhonen /vas

Miapetra Kumpula /sd
Jere Lahti /kok
Martin Saarikangas /kok
Sari Sarkomaa /kok
Juhani Sjöblom /kok
vjäs. Rauno Kettunen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pekka Nurminen.